

קרוב אליך הדָּר מֵאֵד

עיון בפרשת השבוע על פי ה"משך תכמה"

1. דברים לא-ד

(יא) כִּי הַמְצִיָּה הַזֹּאת וְכֹי' לֹא נַפְלְאָת הִיא וְלֹא רְחוּקָה וְכֹי' כִּי קְרוּב אֵלֶיךָ רְחוּקָה הִוא: (יב) לֹא בְּשִׁמּוֹת הִוא לֵאמֹר מִי יַעֲלֶה לָנוּ הַשְּׁמַיִמָּה וְיִקְרֹא לָנוּ וְיִשְׁמָעֵנוּ אֶתֵּה וְנַעֲשֶׂיָהּ: (יג) וְלֹא מֵעֵבֶר לָיִם הִוא לֵאמֹר מִי יַעֲבֹר לָנוּ אֶל עֵבֶר הַיָּם וְיִקְרֹא לָנוּ וְיִשְׁמָעֵנוּ אֶתֵּה וְנַעֲשֶׂיָהּ: (יד) כִּי קְרוּב אֵלֶיךָ הַדָּר מֵאֵד בְּפִיךָ וּבְלִבְּךָ לַעֲשֵׂתוֹ:

2. משי"ח דברים ל', י"א-י"ד

(יא) כִּי הַמְצִיָּה הַזֹּאת וְכֹי' לֹא נַפְלְאָת הִיא וְלֹא רְחוּקָה וְכֹי' כִּי קְרוּב אֵלֶיךָ הַדָּר מֵאֵד בְּפִיךָ וּבְלִבְּךָ לַעֲשֵׂתוֹ - הַבִּיאֹר מוֹשֶׁכְל, כִּי הַבֹּרֵא יַצֵּר כָּל בַּחֲכֻמֹּת הַבְּלַתִּי תַכְלִיתִי, וַעֲשֵׂה מַה שֶׁמוֹכְרָח יוֹתֵר לַהֲיֹות מְצִי' יוֹתֵר, הַאֲדָם שֶׁכִּיּוֹדֵד בֵּל יוֹכֵל לַחַיֹּות אָף רָגַע בְּלֹא מוֹזֵן קָל, הוֹכֵן לֹא תִיכַף חֵלֶב אֲמוֹ מַה שְׂדוּמָה לֹא בְּמַזְגוֹ וּלְפִי עֶדֶךְ גְּדוֹלוֹ, וְכֵן הַאוֹיֵר אֲשֶׁר בֵּל יִכּוֹל הֲיֹות בְּלַעַדוֹ הוֹכֵן לֹא בְּלֹא טוֹרַת, וְהַמַּיִם אֲשֶׁר הוּא צָרִיךְ לֹא הַכְרַחֵי כִּיכ כְּמוֹ הַאוֹיֵר מְצִי' לֹא, אֶךְ צָרִיךְ קַצַּת עֶמֶל לְהַשְׁיֵגוֹ, וְהַלְחֵם אֲשֶׁר יוֹתֵר יִכּוֹל לְהַתְקִיִים בְּלַעַדוֹ עַד שְׁלֹשֶׁת יָמִים (ע' אֶסְתֵּר ד', טז. יבִּמּוֹת קַבָּא: זַעֲי, וְאוֹלֵי צִ"ל ז' יָמִים ע' רַמְבַּ"ם ה' שְׁבוּעֹת א-ז) צָרִיךְ עֶמֶל יוֹתֵר, וְהַמְעוֹן אֲשֶׁר הוּא יוֹתֵר בְּלַתִּי הַכְרַחֵי צָרִיךְ עוֹד יוֹתֵר עֶמֶל, רק באשר יעות האדם דרכו ויעדן עצמו במאכלים מותריים עד כי צריך עמל רב בלב ובשר להשיגם כמו המענדנות והבשר והורגל כיכ עד כי ישוב אליו הכרח, ועל כיויב אמרו (בסוף קדושים) הריעותי מעשי וקפחתי פרינטי, שאם לא היה האדם רדוף אחרי המותריים היה מוצא לחמו בנקל. כן נתן לו השירות ועבדים נאמנים לכל צרכיו, המה המוחשים אשר בעין יראה האור, ובאזן ישמע כו', והמה עבדים נאמנים לכל פעלו, אמנם כאשר ישטוף אחרי המותרות יאבד חושיו הטעם והראיה וכמו שאמרו (שבת קגב) ברזילי כו' שטוף בוימה היה כו'. כן ברא לו אשר ירגיש ברע לו ונתן לו ההרגש והתנועה, וכן במושכלות ומדות אשר הם עצמיות צורת אדם נתן לו ההכרחי בהיות האדם הולך משרים ולא יעקם אורחותיו, וזה במדות נתן ההרגש בנפש והערינות בצורתה אשר בעזרת הנפש נחקק אהבת המישורים, כמו הרחקת העול לזולתו, ומהם החמס והגול וערויות אשת איש וכיו"ב, ובכלל כל מה דסני לך לחברך לא תעביד (שבת לא), וכאשר יוטר מהאדם כל תאוה מעוררת שכלו והרגשתו, אז ימצא חקוק בה הרחקת העול ואהבת הטוב והמועיל, ולכן כאשר ימות האדם וישאר הנפש בלא כח תאוה וההכרח אשר המה בעוכרי וזהר הנפש לבל יביט מישור, אז הנפש בעצמה מרגשת העול והחמס הלא צודק אשר עשה, וכמו שאנו רואים אשר לאחר עשות העול ימלא חרטה, וכמו שאמרו (ע' נדרים טז) רשעים מלאים חרטה, כי כאשר יעבור הערב נפשו תהא, רק שתמיד מתוסף עליו יצה"ר להלוך נגד חוקי הצדק והרגשת האמת בלבבו, אולם כאשר מת אז נפלו ממנו עבונות התאוה ורואה יצועק חמס על עשייתו העול, וז"ש (תענית יא) נשמתו של אדם

מעידה בה ליום הדין, שהיא בעצמה מרגשת העול והעושה שעשה הרכבת מזגו הנקרא בחייו אדם. וגם במושכלות נתן לו מושכל ראשון, וזה בשכל האנושי, כי חקוק בלבבו אשר הכל יותר גדול מהחלק, כן המספרים אשר ב' פעמים ב' הוא ד', וכל ראשי החשבון והלימודיות כולם, וההפכים אשר המושלש אינו מרובע, וכיו"ב ימצא האדם בצורת נפשו חקוק בלא לימוד, וכן השכל האלהי להשיג ולידע שיש בורא וממציא לנמצאים הנהו חקוק בשכל הישר הפשוט בלתי מעוות כי יש בורא יחיד, כמו שאם יכנס אדם לבית ויראה כי הכל מוכן בו על מכונו, ונר דולק בו באשון לילה לעת הצורך, ומזון מוכן בו לעת הצורך, הלא יבין כי הוא מבעל הבית משגיח על האורות, כן כאשר נסתכל במאורות אשר הכין לנמצאים כל היום ובליילה מעט כפי הצורך, ומזון תרשא הארץ דשא ועושה פרי כל עץ, בקיץ תכין לחמה על החרף, הלא ישיכיל כי הכל בכוננת ממציא ויש מנהיג לבירה זו ברצון מוחלט אשר המציא הכל וממנו הכל, וכמו שהשיכל מזה אברהם אבינו כמו שאיתא במדרש (בראשית רבה לט-א), וזה הותם של הקב"ה אמת (שבת נח), כי שמו חקוק על הבריאה כולה להעין הרואה במבט ישר בלתי מעוות מתאות ודמיונים שונים. וכבר הרעים ע"ז ישעיה (ישעיה מ, כו) שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה המוציא במספר צבאם כו' מרוב אונים כו'. נמצא שבע מצות בני נח אשר המה צורת האדם והכרחי אליו, כי כאשר אינו שומר הו' מצות הוא כבהמה (ר"מ בפירוש המשנה לקמא) (פ"ד ד"ה שור של ישראל), זה הכין השי"ת בשכל הפשוט הישר מושכל ראשון, רק האדם יעות דרכו עפי" דמיונים כוזבים וההטעות עדי כי יבקש חשבונות רבות לעות השכל הישר ולהשכיח השם היוצר הבורא בחקירות כוזבות ובחשבונות מוטעות, וכמו שבעל התאוה המשוכל בפרי תאוותו יבקש כל ההשתדלות לעות חקי הצדק והרחק העול המורגש בנפשו, כן הבעל דמיון כוזב אשר יערבבו בהרדוד הפלסופיא המטעת יבקש כל ההתאמצות להשכיח השם ולעקור צורה מיוצרה, וע"ז נאמר (קהלת ס"פ ז) האלהים עשה האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים. ... אולם האבות אשר השכילו לעלות אל מרומי ההשגה זכו אשר העליון יתברך רצה לחונן בניהם בשלמות בלתי תכליתית, שלמות מופלגת יותר מההכרחי, [כי חסידי אומות העולם יש להם חלק לעולם הבא] (רמב"ם ה' מלכים ספ"ה, תוספתא סנהדרין פ' ג), וכמו שחונן את האדם בשכל אשר אין בכל הנמצאים, כן תנן השם זרעם להודיעם כי השגת השי"ת רבוקה בעולם, וביחוד בהם וסידעו כי עניני הנבראים אינם נעלמים מהשי"ת, וגם זה הוא מנפלאות שיש בכח האדם אשר בשכלו וצורתו יופיע אור אלהי בה יתודע מרצון השי"ת רצון באיזה פרט, הנחילם תורתו במעמד הר סיני בעשות ענינים רבים לעיני כל בני" נגד הטבע והמה ינחילו לבניהם אחריהם בכל דור, ונתקשרו לבבות בני" בפרט לאהבת השי"ת ולאהוב תורתו אשר היא כולה צדק ומישורים, ובנויה לאהוב השי"ת השלם האמתי בתכלית היוצר הכל, ...

רק להביא לזה אומה שלמה בכללה גדרה תורתו חקים מיוחדים ומצות פרכים אשר בשמרום ובקיום כולם יוכל כל איש לבוא לאהבת השי"ת ולפרסם הנפלאות אשר בההשגחה העליונה והדבקות להשי"ת, וזה כל התורה כולה, נמצא הו' מצות בני נח נלמדים מן העין, כי העין רואה הסדר הנאות בהמציאות והערכת הדברים הפרכים החלקים בסידורם זה אל זה, ובהכנת ההכרחיות לקיום הנמצאים והמפעל הנפלא בקיום המציאות בכללה אשר ישלם זה מזה זה מזה עדי כי יאמר מי ברא אלה ד' צבאות ד' שמו, והתורה שנתנה לישראל היא מיוחסת אל האזון אשר נתקשר הישראלי בשמיעתו אצל הר סיני, וזה אזון ששמעה בהר סיני (קדושין כב:), היינו בקבלה מן האבות אל הבנים, וכמו שאמר (ר"פ האינו) שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך כו', ... והנה התורה כולה או מצות המסבכים לאהוב השי"ת, כמו יציאת ותפילין וקרבנות כולם ועליה לרגל, שהם מצות שדרך האהוב לשנות באהבת הנאהב לזכרו תמיד ולחקוק שמו בזרועו, בבגדו, בביתו, ולעבדו בכל הפעולות אשר יורו התפעלויות האהוב והרגשתו וכבדו את הנאהב בשמחה היוצאת מלב האהוב, וזה מצות החקוקים בלב ובפה האדם, המה להודות לחסדו ולספר השגחתו ודרכיו וטובו, ומה מצות ושננתם לבניך קיש ויציאת מצרים ותפילה ושמירת השבת והמועדים, לפרסם אמנות החדוש ויציאת מצרים והשגחה אלהית, וכמו שהאדם נפשו הוא ספר לדעת ממנו הו' מצות בני נח, כן נפש הישראלי נתקשרה בעבונות האהבה האלהות (אשר לדעת רבים ע"י עקדה ר"פ נצבים) זה היה השבועה שנתקשר עם האומה בכללה על קיום התורה) ולתורתו, אשר בהסירו כל תאוה וחמדה ודמיון יקרא מבשרו, ומבשרו יחזה אלוד (איוב יט, כו), פירוש כי ימצא חקוק בלב נטיה לרדכי התורה לאהוב את השי"ת ולספר כבודו ולייחד פיו ולבבו להשי"ת, אך כאשר יתרחק מהתאוה והדמיון כוזב, אשר יתכן כי על ההשתנות הנתהוה משני דברים אלו יקראו אף וחימה אף הוא על דמיון כוזב משכנו במות, וחימה הוא על התאוה הבא מתום הדם ומרוצתו, ולזה ישראל שעמדו בהר סיני ניטלה ופקה וזהמתן התאות המגוננות לבהמה וכיו"ב או לרצח מתועב, כמו שאמרו בפ"ב דע"ז (דף כב:) יעו"ש. ... וזה שאמר כי תשמע בקול ד' כו' לשמר מצותיו וחקותיו, אימתי, כי תשוב כו' בכל לבבך ובכל נפשך, כשישוב ויתרחק מהתאוה ומהדמיון כוזב, אז ישמר מצותיו וחקותיו כי ישמע בקול ד' המתהלך בקרב לבב הישראלי ודופק בכליותיו לקיים דרכי התורה, וכמו שאמרו (אבות ו-ב) ב"ק יוצאה מהר חורב כו', כי הקול אלהי צועק ברוחו של הישראלי שמור ושמעת לעשות ככל התורה אשר קבלת מסיני, ומפרש כי המצוה הזאת, פירוש התורה בכללה לא נפלאת כו' כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך, שכל התורה כולה נקראת מלבב ופה הישראלי אשר הם כוללים כל התורה כולה.